

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

_____ Հայոց լեզվի և գրականության _____
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ՝ Բարություն Հ. Ռ. /Ա.Ա.Հ./

Արձանագրություն № 8

«23» _____ հունվար 2024 թ.

ՀԼԳ/Բ-047 «ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ (ՀՆՉՅՈՒՆ ԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ)» ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ 011301.00.6 Ընդհանուր մանկավարժություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 011301.01.6 Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ մանկավարժության բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ հայոց լեզվի և գրականության

/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ առկա

/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ 1-ին կուրս, 2-րդ կիսամյակ

Դասախոս(ներ)՝ Գուրգեն Խաչատրյան, Շողիկ Ղուկասյան

/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե/ներ՝ gxachatryan@yahoo.com, shoxerik@mail.ru

Վանաձոր- 2024թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները
4. Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների.
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը
7. Ուսումնական աշխատանքները տեսակները
8. Դասավանդման մեթոդներ
9. Ուսումնառության մեթոդները
10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը
11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ
12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ
  - 12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ
  - 12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ
  - 12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ
13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում
14. Գնահատում
  - 14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում
  - 14.2. Հարցաշար
  - 14.3. Գնահատման չափանիշներ
15. Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ

ԲՍՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

«Հայոց լեզու. հնչյունաբանություն» դասընթացի ուսումնական փաթեթը կազմված է բակալավրի հիմնական կրթական ծրագրով «Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա» մասնագիտության կրթական չափորոշիչների հենքով կազմված ուսումնական պլանի պահանջների, առարկայի բաղադրիչների հիման վրա և նպատակաուղղված է բակալավրական կրթության կազմակերպմանը, դասավանդման որակի բարձրացմանը:

«Հայոց լեզու. հնչյունաբանություն» դասընթացի ուսուցումը բարձրագույն կրթության համակարգում ապահովում է ապագա մանկավարժի՝ ժամանակակից հայերենի հնչյունաբանական համակարգի վերաբերյալ խորը և համակողմանի գիտելիքների ձեռքբերումը:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է՝

- հնչյունաբանական հիմնարար գիտելիքների մատուցում ուսանողներին:
- Դասընթացի շրջանակներում հմտությունների և կարողությունների ձևավորում ուսանողների մոտ:
- Լեզվի հնչյունական կազմի, լեզվական ավելի մեծ միավորների՝ վանկի, հնչաբառի, շարույթի, հնչանախադասության, շեշտի, հնչերանգի վերաբերյալ գիտելիքների ձեռքբերում ուսանողների կողմից:
- Վերլուծելու կարողությունների ձևավորում տարբեր իրավիճակներում:
- Ապագա ուսուցչին և՛ տեսական, և՛ գործնական-կիրառական կարողությունների և հմտություններով զինում:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են՝

- Սովորեցնել «Հնչյունաբանություն» դասընթացի տեսական հիմքերը և տիպաբանական բնութագիրը:
- Բացատրել արտասանվածքի վերլուծության, վանկի կազմության, տողադարձի, հնչյունափոխության, ուղղախոսության օրինաչափությունները, ուղղագրական բարեփոխումների նշանակությունը:
- Ամրապնդել ուսանողների կողմից ձեռքբերված տեսական գիտելիքները գործնական իրավիճակային խնդիրներով:
- Սովորեցնել ուսանողներին կատարել վերլուծություններ և եզրահանգումներ՝ ըստ արդյունքների:
- Սովորեցնել ուսանողներին ժամանակակից հայերենի ուղղախոսական հիմունքները, շեղումները:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները

«Հայոց լեզու. Հնչյունաբանություն» դասընթացի ծրագիրը յուրացնելու համար ուսանողը պետք է ունենա միջնակարգ կրթության «Հայոց լեզու» առարկայի ծրագրով նախատեսված գիտելիքների պաշար:

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)² և /կամ կոմպետենցիաները.

«Հայոց լեզու. Հնչյունաբանություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողից ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

Իմանա՝

«Հնչյունաբանություն» գիտակարգի առանցքային հասկացությունները և դրանց բովանդակությունը, դերը հայերենի կառուցվածքային տարբեր մակարդակների միավորների համակարգում, հայոց լեզվի տեսության տարբեր բաժինների հիմնադրույթները և դրանց ներքին կապերը:

Կարողանա՝

Կատարել հնչյունաբանական վերլուծություն, բնագրերի հիման վրա ճիշտ տարբերակել հնչյունափոխության բոլոր տեսակները, ուղղագրության և ուղղախոսության վերաբերյալ գիտելիքներն և ունակությունները կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ:

Տիրապետի՝

«Հնչյունաբանություն» դասընթացի ուսուցման կազմակերպման ժամանակակից մեթոդներին, քննադատական և ինքնաքննադատական վերլուծության առանձնահատկություններին, գիտելիքները գործնականում կիրառելու, խնդիրներ առաջ քաշելու և դրանք լուծելու հմտություններին:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կրերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա) Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

ԳԿ3 հենքային և ընդհանուր գիտելիքներ,

ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,

ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,

ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն:

Բ) Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ1 մասնագիտության պատմության և հիմունքների իմացության դրսևորում,

ԱԿ2 ստացված հենքային գիտելիքների հստակ հաղորդում,

ԱԿ3 նոր տեղեկատվության համապատասխան համատեքստում ընկալում և մեկնաբանում,

ԱԿ4 առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացության ցուցաբերում:

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

Լրացվում է՝ «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում՝ ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.

«Հայոց լեզու. Հնչյունաբանություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն ու հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել մասնագիտական գործունեության ընթացքում, աշխատելու, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և տվյալ բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	4 կրեդիտ/120 ժամ	120 ժամ

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն	24	6
Գործնական աշխատանք	32	8
Սեմինար պարապմունք	-	-
Լաբորատոր աշխատանք	-	-
Ինքնուրույն աշխատանք	64	106
Ընդամենը	120	120
Ստուգման ձևը՝ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ընթացիկ քննություն	

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴.

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը ևս պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա լիարժեքորեն մասնակցել ուսումնական գործընթացին:

³ Նշվում է, թե շրջանավարտը տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է կիրառել

⁴ Թողնել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են՝⁵

- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր աշխատանքները, որոնցում ուսանողները շարադրում են որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաձանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Աշխատանքային տետր** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի՝ ուսանողների կողմից յուրացման աստիճանը:
- **Զեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. **Դասավանդման մեթոդներն են՝** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք խմբային աշխատանք:

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են՝** մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման ու համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում:

⁵ Թողնել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁶.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարամունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Ժամանակակից հայոց լեզուն ազգային և պետական լեզու: Հայոց լեզվի զարգացման փուլերը:	2		2		5
2.	Արևելահայերենի կազմավորման համառոտ ակնարկ: Ժամանակակից հայերենի տիպաբանական բնութագիրը:	2		4		5
3.	Հնչյունաբանության առարկան: Հնչարտաբերական գործարաններ:	2		2		5
4.	Արտասանվածքի վերլուծություն: Հնչյուն և հնչույթ: Հայերենի հնչյունական համակարգը:	2		6		5
5.	Վանկ, վանկի կազմությունը: Տողադարձ, բառային շեշտ, հարաշեշտ բառեր:	2		4		6
6.	Հնչյունափոխություն, տեսակները: Շեշտից կախված հնչյունափոխություն: Երկհնչյունների հնչյունափոխությունը:	4		2		8
7.	Պատմական հնչյունափոխություն:	2		2		8
8.	Երկբարբառների և եռաբարբառների հնչյունափոխությունը:	2		2		8
9.	Փոխազդեցական և դիրքային հնչյունափոխություն: Ամփոփում, համաբանություն, ժողովրդական ստուգաբանություն:	2		4		8
10.	Ուղղագրություն: Գրաբանություն և ուղղագրություն: Հայոց գիրը, թվային արժեքը:	2		2		8
11.	Հայերենի հին ու նոր ուղղագրությունները: Ուղղագրական բարեփոխումներ (1922, 1944):	2		2		6
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		24		32		72

⁶ Նման է օրացուցային պլանին:

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Վ. Առաքելյան, Ա. Խաչատրյան, Ս. Էլոյան, Ժամանակակից հայոց լեզու	1979
2.	Ս. Գյուլբուրդյան, Հայերենի ուղղագրության պատմություն	1972
3.	Թ. Ղարաբոյունյան, Ժամանակակից հայերենի ուղղախոսությունը	1974
4.	Գ. Ջահուկյան, Է. Աղայան, Վ. Առաքելյան, Վ. Քոսյան, Հայոց լեզու, Ա պրակ	1980
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Աբեղյան Ս., Հայոց լեզվի տեսություն, Ջ հատոր	1974
2.	Աբեղյան Ս., Հայոց լեզվի տեսություն, Ջ հատոր	1967
3.	Ջահուկյան Գ., Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքները	1974
4.	Գյուրջինյան Դ., Հեքեքյան Ն., Հայոց լեզու, Գործնական աշխատանքների ձեռնարկ բուհերի ուսանողների համար:	1999
5.	Մեսրոպյան Ա., Ժամանակ. հայոց լեզվի գործնական պարապմունքների ձեռնարկ:	1987
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.	http://publishing.yzu.am/files/Zhamanakakits_hayots_lezu.pdf	
2.		

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁷
1.	Ներածություն (Հայերենը որպես հնդեվրոպական լեզու, նրա տիպաբանական բնութագիրը):	<ul style="list-style-type: none"> Լեզուների ծագումնաբանական դասակարգման նպատակը և էությունը: Հայերենի տեղը հնդեվրոպական լեզվաընտանիքում: Տիպաբանական քննության հիմնական հասկացությունները, նպատակը և առանձնահատկությունները: Հայերենի տիպաբանական, հատկապես հնչյունային տիպաբանության առանձնահատկությունները: 	2	ՊԳ 1,4, ԼԳ 1, 2:

⁷ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն:

2.	Ժամանակակից հայոց լեզուն ազգային և պետական լեզու: Հայերենի բարբառները: Հայոց լեզվի զարգացման փուլերը	1. Ազգային լեզու: 2. Պետական լեզու: 3. Հայերենի բարբառները: 4. Հին հայերեն: 5. Միջին հայերեն: 6. Ժամանակակից հայերեն:	2	ՊԳ 1,4, 5,6, ԼԳ 2, 3
3.	Արևելահայերենի կազմավորման համառոտ ակնարկ: Ժամանակակից հայերենի տիպաբանական բնութագիրը	1. Վաղ աշխարհաբարի փուլ: 2. Երկճյուղ աշխարհաբար: 3. Արդի հայոց լեզու: 4. Կցականություն և թեքականություն:	2	ՊԳ 1,4,7, ԼԳ 2,3
4.	Հնչյունաբանության առարկան: Հնչարտաբերական գործարաններ	1. Հնչյունաբանություն նը որպես լեզվի տե սության առաջին բաժին: 2. Հնչարտաբերութ յուն: 3. Հնչյունային և հնչույթային հատկանիշներ:	2	ՊԳ 1,4:
5.	Արտասանվածքի վերլուծություն: Հնչյուն և հնչույթ: Հայերենի հնչյունական համակարգը:	1. Հնչյուն և հնչույթ: 2. Չայնավորների և բաղաձայնների դասային հատկանիշները: 3. Չայնավորների ներդասային հատկանիշները: 4. Բաղաձայնների ներդասային հատկանիշները:	2	ՊԳ 1,4, 5,6,7, ԼԳ 2:
6.	Վանկ, վանկի կազմությունը: Տողադարձ, բառային շեշտ, հարաշեշտ բառեր:	1. Վանկ. Տեսակները: 2. Տողադարձի կանոնները: 3. Բառային շեշտը հայերենում:	2	ՊԳ 1,2,3,
7.	Հնչյունափոխություն, տեսակները: Շեշտից կախված հնչյունափոխություն: Երկհնչյունների հնչյունափոխությունը:	1. Հնչյունափոխության տեսակները: Շեշտից կախված հնչյունափոխությունը որպես դիրքային հնչյունափոխություն: 2. Չայնավորների հնչյունափոխությունը: 3. Երկհնչյունների հնչյունափոխությունը:	2	ՊԳ 1,4,5, ԼԳ 2,3,
8.	Պատմական հնչյունափոխություն:	1. Պատմական հնչյունափոխութ յուն բառասկզբում: 2. Պատմական հնչյունափոխութ յուն բառամիջում: 3. Պատմական հնչյունափոխութ յուն բառավերջում:	2	ՊԳ 1,4,5, ԼԳ 2,3
9.	Փոխազդեցական և դիրքային հնչյունափոխություն: Ամփոփում,	1. Հնչույթների գրաված դիրքը և միմյանց վրա ունեցած ազդեցութ յունը որպես հնչյու նափոխության պատճառ:	2	ՊԳ 1,4,5

	համաբանություն, ժողովրդական ստուգաբանություն:	2. Դիրքային հնչյունափոխութ յան մասին: 3. Փոխազդեցական հնչյունափոխութ յան տեսակները:		ԼԳ 2,3
10.	Ուղղագրություն: Գրաբանություն և ուղղագրություն: Հայոց գիրը, թվային արժեքը:	1. Ձայնավորների ուղղագրությունը: 2. Երկհնչյունների ուղղագրությունը: 3. Բաղաձայնների ուղղագրությունը:	2	ՊԳ 1,2,3, ԼԳ 1, 2,
11.	Հայերենի հին և նոր ուղղագրությունները: Ուղղագրական բարեփոխումներ (1922-1944):	1. 1922թ. ուղղագրական բարեփոխման դրույթները: 2. 1939թ. ուղղագրական բարեփոխման դրույթները:	2	ՊԳ 2,3, ԼԳ 1, 2, 3
12.	Ուղղախոսություն, ժամանակակից հայերենի ուղղախոսական հիմունքները: Ուղղախոսական շեղումներ	1. Ժամանակակից հայերենի ձայնավորների ուղղախոսությունը: 2. Ժամանակակից հայերենի երկհնչյունների ուղղախոսությունը: 3. Ժամանակակից հայերենի բաղաձայնների ուղղախոսությունը:	2	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ 2, 3

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Ստուգման ձևը	Գրականություն ⁸
1.	Ներածություն (Հայերենը որպես հնդեվրոպական լեզու, նրա տիպաբանական բնութագիրը):	<ul style="list-style-type: none"> Լեզուների ծագումնաբանական դասակարգման նպատակը և էությունը: Հայերենի տեղը հնդեվրոպական լեզվաընտանիքում: Տիպաբանական քննության հիմնական հասկացությունները, նպատակը և առանձնահատկությունները: Հայերենի տիպաբանական, հատկապես հնչյունային տիպաբանության առանձնահատկութ յունները: 	2	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 1, ՀՏՊ 1

⁸ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն:

2.	Ժամանակակից հայոց լեզուն ազգային և պետական լեզու: Հայերենի բարբառները: Հայոց լեզվի զարգացման փուլերը	<ul style="list-style-type: none"> • Ազգային լեզու: • Պետական լեզու: • Հայերենի բարբառները: • Հին հայերեն: • Միջին հայերեն: • Ժամանակակից հայերեն: 	2	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 1, ՀՏՊ 1
3.	Արևելահայերենի կազմավորման համառոտ ակնարկ: Ժամանակակից հայերենի տիպաբանական բնութագիրը	<ul style="list-style-type: none"> • Վաղ աշխարհաբարի փուլ: • Երկճյուղ աշխարհաբար: • Արդի հայոց լեզու: • Կցականություն և թեքականություն: 	4	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 1,4,7, ԼԳ 2,3
4.	Հնչյունաբանության առարկան: Հնչարտաբերական գործարաններ	<ul style="list-style-type: none"> • Հնչյունաբանությունը որպես լեզվի տե սության առաջին բաժին: • Հնչարտաբերություն: • Հնչյունային և հնչույթային հատկանիշներ: 	2	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 1,4:
5.	Արտասանվածքի վերլուծություն: Հնչյուն և հնչույթ: Հայերենի հնչյունական համակարգը:	<ul style="list-style-type: none"> • Հնչյուն և հնչույթ: • Չայնավորների և բաղաձայնների դասային հատկանիշները: • Չայնավորների ներդասային հատկանիշները: • Բաղաձայնների ներդասային հատկանիշները: 	6	Գրավոր հարցում	ՊԳ 1,4, 5,6,7, ԼԳ 2:
6	Վանկ, վանկի կազմությունը: Տողադարձ, բառային շեշտ, հարաշեշտ բառեր:	<ul style="list-style-type: none"> • Վանկ. Տեսակները: • Տողադարձի կանոնները: • Բառային շեշտը հայերենում: 	2	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 1,2,3,
7.	Հնչյունափոխություն, տեսակները: Շեշտից կախված հնչյունափոխություն: Երկհնչյունների հնչյունափոխությունը:	<ul style="list-style-type: none"> • Հնչյունափոխության տեսակները: Շեշտից կախված հնչյունափոխությունը որպես դիրքային հնչյունափոխություն: • Չայնավորների հնչյունափոխությունը: • Երկհնչյունների հնչյունափոխությունը: 	2	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 1,4,5, ԼԳ 2,3,

8.	Պատմական հնչյունափոխություն:	<ul style="list-style-type: none"> • Պատմական հնչյունափոխութ յուն բառակզբում: • Պատմական հնչյունափոխութ յուն բառամիջում: • Պատմական հնչյունափոխութ յուն բառավերջում: 	2	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 1,4,5, ԼԳ 2,3
9.	Փոխազդեցական և դիրքային հնչյունափոխություն: Ամփոփում, համաբանություն, ժողովրդական ստուգաբանություն:	<ul style="list-style-type: none"> • Հնչույթների գրաված դիրքը և միմյանց վրա ունեցած ազդեցութ յունը որպես հնչյու նափոխության պատճառ: • Դիրքային հնչյունափոխութ յան մասին: • Փոխազդեցական հնչյունափոխութ յան տեսակները: 	4	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 1,4,5 ԼԳ 2,3
10.	1 Ուղղագրություն: Գրաբանություն և ուղղագրություն: Հայոց գիրը, թվային արժեքը:	<ul style="list-style-type: none"> • Չայնավորների ուղղագրությունը: • Երկհնչյունների ուղղագրությունը: • Բաղաձայնների ուղղագրությունը: 	2	Թեւադրություն , արդյունքների վերլուծություն	ՊԳ 1,2,3, ԼԳ 1, 2,
11.	1 Հայերենի հին և նոր ուղղագրությունները: Ուղղագրական բարեփոխումներ (1922-1944):	<ul style="list-style-type: none"> • 1922թ. ուղղագրական բարեփոխման դրույթները: • 1939թ. ուղղագրական բարեփոխման դրույթները: 	2	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 2,3, ԼԳ 1, 2, 3
12.	1 Ուղղախոսություն, ժամանակակից հայերենի ուղղախոսական հիմունքները: Ուղղախոսական շեղումներ	<ul style="list-style-type: none"> • Ժամանակակից հայերենի ձայնավորների ուղղախոսությունը: • Ժամանակակից հայերենի երկհնչյունների ուղղախոսությունը: • Ժամանակակից հայերենի բաղաձայնների ուղղախոսությունը: 	2	Բանավոր հարցում, քննարկում	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ 2, 3

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը ⁹	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹⁰
1.	Ուղղագրություն: Գրաբանություն և ուղղագրություն: Հայոց գիրը, թվային արժեքը:	<ul style="list-style-type: none"> • Ձայնավորների ուղղագրությունը: • Երկհնչյունների ուղղագրությունը: • Բաղաձայնների ուղղագրությունը: 	Ռեֆերատ	Ապրիլ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ 2, 3 ՀՏՊ 1
2.	Հայերենի հին և նոր ուղղագրությունները: Ուղղագրական բարեփոխումներ (1922-1944):	<ul style="list-style-type: none"> • 1922թ. ուղղագրական բարեփոխման դրույթները: • 1939թ. ուղղագրական բարեփոխման դրույթները: 	Ռեֆերատ	Ապրիլ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ 2, 3 ՀՏՊ 1
3.	Ուղղախոսություն, ժամանակակից հայերենի ուղղախոսական հիմունքները: Ուղղախոսական շեղումներ	<ul style="list-style-type: none"> • Ժամանակակից հայերենի ձայնավորների ուղղախոսությունը: • Ժամանակակից հայերենի երկհնչյունների ուղղախոսությունը: • Ժամանակակից հայերենի բաղաձայնների ուղղախոսությունը: 	Ռեֆերատ	Մայիս	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ 2, 3 ՀՏՊ 1

⁹ Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը:

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն:

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹¹

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Գրատախտակ, համակարգիչ
Մարքեր, սարքավորումներ	Էկրան
Համակարգչային ծրագրեր	Microsoft word

---

¹¹ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար:

14. **Գնահատում**

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաշափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹²:

14.1. **Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝**

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում (առավելագույնը գումարային 20 միավոր),
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում քս գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. **Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.**

Դասընթացն ամփոփվում է քննությամբ:

Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի 2 ընթացիկ քննության միջոցով և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:

14.3. **Հարցաշար (ըստ ծրագրի)**

1. Հայերենը որպես հնդեվրոպական լեզու: ծագումը և զարգացման փուլերը: Նախագրային շրջան և գրային շրջան:
2. Գրական հայերենի զարգացման փուլերը:
3. Ժամանակակից հայոց լեզուն իբրև ազգային, պետական և գրական լեզու: ՀՀ Սահմանադրության 12-րդ հոդվածը /ՀՀ օրենքը «Լեզվի մասին»/:
4. Ժամանակակից հայոց լեզվի տիպաբանական ընդհանուր բնութագիրը: Գրաբարի, արևելահայերենի և արևմտահայերենի համեմատական բնութագիրը:
5. Ժամանակակից հայերենի բարբառների ընդհանուր նկարագիրը:
6. Արտասանական գործարաններ և հնչարտաբերություն:
7. Արտասանվածքի վերլուծություն: Հնչանախադասության հատույթավորումը շարույթների, հնչաբառերի, հնչավանկերի, ձևույթների, հնչույթների:
8. Ժամանակակից հայերենի ենթաբաժինները, ուսումնասիրության առարկան, խնդիրներն ու նպատակները:

¹²«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.06.2022թ.):

9. Հնչյունաբանությունը որպես լեզվաբանության գիտակարգ. ուսումնասիրության առարկան: Հնչյունաբանության ենթաճյուղերը (ձայնաբանական հնչյունաբանություն, արտաբերական հնչյունաբանություն, փորձառական հնչյունաբանություն, ընդհանուր հնչյունաբանություն, պատմական հնչյունաբանություն, նկարագրական հնչյունաբանություն, համեմատական հնչյունաբանություն):
10. Հնչույթ և հնչյուն. տարբերակիչ հատկանիշները: Հնչույթը որպես լեզվական նվազագույն միավոր: Տարրույթներ:
11. Հայերենի հնչյունական համակարգը: Չայնավորներ և բաղաձայններ:
12. Երկբարբառներ, եռաբարբառներ: Ժամանակակից հայերենի երկհնչյունները:
13. Չայնավորներ. նրանց դասակարգումը՝ ըստ լեզվի վերին մակերևույթի և լեզվի ծայրի՝ բերանի խոռոչում գրաված դիրքերի: Կայուն և ոչ կայուն ձայնավորներ: Ծրթնայնացված և ոչ շրթնայնացված ձայնավորներ:
14. Բաղաձայններ, նրանց դասակարգումը՝ ըստ շարքերի և ըստ ձայնի ու աղմուկի փոխհարաբերության:
15. Բաղաձայններ, նրանց դասակարգումը՝ ըստ արտաբերման եղանակի, ըստ արտաբերման տեղի և ըստ կազմության:
16. Վայրկենական, հպանցումային, շչական, սուլական, միաթրթիռ, բազմաթրթիռ բաղաձայններ:
17. Հայերենի բառային շեշտը: Անշեշտ և հարաշեշտ բառեր:
18. Վանկ, նրա տեսակները:
19. Տողադարձ՝ տարբեր հիմունքներով: Տողադարձի կանոնները:
20. Հնչյունափոխություն: Հնչյունափոխության տեսակները:
21. Փոխազդեցական հնչյունափոխություն. տեսակները. առնմանում, տարնմանում, համաբանություն, հնչյունի հավելում, հնչյունի անկում:
22. Փոխազդեցական հնչյունափոխություն. տեսակները. ամփոփում, արտակարգ հնչյունափոխություն և ժողովրդական ստուգաբանություն:
23. Շեշտից կախված հնչյունափոխություն. ձայնավորների հնչյունափոխությունը:
24. Շեշտից կախված հնչյունափոխություն. երկհնչյունների հնչյունափոխությունը:
25. Պատմական հնչյունափոխություն: Պարզ հնչյունների, երկբարբառների և եռաբարբառների հնչյունափոխությունը:
26. Ուղղախոսություն և ուղղագրություն: Գրական հայերենի ուղղագրության շրջանաբաժանումը:
27. Ժամանակակից հայերենի ուղղախոսություն և ուղղագրություն հիմնական սկզբունքները: Ուղղագրական կանոններ:
28. Ժամանակակից հայերենի ուղղագրության բարեփոխումները: Դասական և նոր ուղղագրություն:
29. Գրի զարգացման պատմության համառոտ նկարագիր: Հայոց գիրը, տառ և այբուբեն: Մաշտոցյան այբուբենի առանձնահատկությունները, թվային արժեքը: Հայկական գրատեսակները:
30. Գրաբանություն: Տառադարձություն և գրադարձություն:
31. Ժամանակակից հայերենի ուղղախոսության կանոնները: Շեղումներ:
32. Ժամանակակից հայերենի կետադրության համակարգը. տրոհության, բացահայտության և առոգանության նշաններ:

Ա) 1-ին ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 9-10 շաբաթվա ընթացքում)

▪ Ընդգրկված թեմաները.

1. Ժամանակակից հայոց լեզուն ազգային և պետական լեզու: Հայոց լեզվի զարգացման փուլերը:
2. րնելահայերենի կազմավորման համառոտ ակնարկ:
3. Ժամանակակից հայերենի տիպաբանական բնութագիրը:
4. Հնչյունաբանության առարկան: Հնչարտաբերական գործարաններ:
5. Արտասանվածքի վերլուծություն:

▪ Ընդգրկված հարցեր.

1. Հայերենը որպես հնդեվրոպական լեզու: ծագումը և զարգացման փուլերը: Նախագրային շրջան և գրային շրջան:
2. Գրական հայերենի զարգացման փուլերը:
3. Ժամանակակից հայոց լեզուն իբրև ազգային, պետական և գրական լեզու: ՀՀ Սահմանադրության 12-րդ հոդվածը /ՀՀ օրենքը «Լեզվի մասին»/:

4. Ժամանակակից հայոց լեզվի տիպաբանական ընդհանուր բնութագիրը: Գրաբարի, արևելահայերենի և արևմտահայերենի համեմատական բնութագիրը:
5. Ժամանակակից հայերենի բարբառների ընդհանուր նկարագիրը:
6. Արտասանական գործարաններ և հնչարտաբերություն:
7. Արտասանվածքի վերլուծություն: Հնչանախադասության հատույթավորումը շարույթների, հնչաբառերի, հնչավանկերի, ձևույթների, հնչույթների:
8. Ժամանակակից հայերենի ենթաբաժինները, ուսումնասիրության առարկան, խնդիրներն ու նպատակները:
9. Հնչունաբանությունը որպես լեզվաբանության գիտակարգ. ուսումնասիրության առարկան: Հնչունաբանության ենթաճյուղերը (ձայնաբանական հնչունաբանություն, արտաբերական հնչունաբանություն, փորձառական հնչունաբանություն, ընդհանուր հնչունաբանություն, պատմական հնչունաբանություն, նկարագրական հնչունաբանություն, համեմատական հնչունաբանություն):
10. Հնչույթ և հնչյուն. տարբերակիչ հատկանիշները: Հնչույթը որպես լեզվական նվազագույն միավոր: Տարրույթներ:
11. Հայերենի հնչունական համակարգը: Ձայնավորներ և բաղաձայններ:
12. Երկբարբառներ, եռաբարբառներ: Ժամանակակից հայերենի երկհնչունները:
13. Ձայնավորներ. նրանց դասակարգումը՝ ըստ լեզվի վերին մակերևույթի և լեզվի ծայրի՝ բերանի խոռոչում գրաված դիրքերի: Կայուն և ոչ կայուն ձայնավորներ: Շրթնայնացված և ոչ շրթնայնացված ձայնավորներ:
14. Բաղաձայններ, նրանց դասակարգումը՝ ըստ շարքերի և ըստ ձայնի և աղմուկի փոխհարաբերության:
15. Բաղաձայններ, նրանց դասակարգումը՝ ըստ արտաբերման եղանակի, ըստ արտաբերման տեղի և ըստ կազմության:
16. Վայրկենական, հպանցումային, շչական, սուլական, միաթրթիռ, բազմաթրթիռ բաղաձայններ:

Բ) 2-րդ ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 19-20 շաբաթվա ընթացքում)

▪ Ընդգրկվող թեմաները.

1. Հնչյուն և հնչույթ: Հայերենի հնչունական համակարգը:
2. Վանկ, վանկի կազմությունը: Տողադարձ
3. Բառային շեշտ, անշեշտ և հարաշեշտ բառեր:
4. Հնչունափոխություն, տեսակները: Դիրքային կամ եշտից կախված հնչունափոխություն:
5. Երկհնչունների հնչունափոխությունը:
6. Պատմական հնչունափոխություն:
7. Փոխազդեցական հնչունափոխություն: Ամփոփում, համաբանություն, ժողովրդական ստուգաբանություն:
8. Ուղղագրություն: Գրաբանություն և ուղղագրություն: Հայոց գիրը, թվային արժեքը:
9. Հայերենի հին ու նոր ուղղագրությունները: Ուղղագրական բարեփոխումներ (1922, 1944):

▪ Ընդգրկված հարցեր.

1. Հայերենի բառային շեշտը: Անշեշտ և հարաշեշտ բառեր:
2. Վանկ, նրա տեսակները:
3. Տողադարձ՝ տարբեր հիմունքներով: Տողադարձի կանոնները:
4. Հնչունափոխություն: Հնչունափոխության տեսակները:
5. Փոխազդեցական հնչունափոխություն. տեսակները. առնմանում, տարնմանում:
6. Փոխազդեցական հնչունափոխություն. տեսակները. համաբանություն, հնչունի հավելում, հնչունի անկում:
7. Փոխազդեցական հնչունափոխություն. տեսակները. ամփոփում, արտակարգ հնչունափոխություն և ժողովրդական ստուգաբանություն:
8. Շեշտից կախված հնչունափոխություն. ձայնավորների հնչունափոխությունը:
9. Շեշտից կախված հնչունափոխություն. երկհնչունների հնչունափոխությունը:
10. Պատմական հնչունափոխություն: Պարզ հնչունների, երկբարբառների և եռաբարբառների հնչունափոխությունը:

11. Ուղղախոսություն և ուղղագրություն: Գրական հայերենի ուղղագրության շրջանաբաժանումը:
12. Ժամանակակից հայերենի ուղղախոսություն և ուղղագրություն հիմնական սկզբունքները: Ուղղագրական կանոններ:
13. Ժամանակակից հայերենի ուղղագրության բարեփոխումները: Դասական և նոր ուղղագրություն:
14. Գրի զարգացման պատմության համառոտ նկարագիր: Հայոց գիրը, տառ և այբուբեն: Մաշտոցյան այբուբենի առանձնահատկությունները, թվային արժեքը: Հայկական գրատեսակները:
15. Գրաբանություն: Տառադարձություն և գրադարձություն:
16. Ժամանակակից հայերենի ուղղախոսության կանոնները: Շեղումներ:
17. Ժամանակակից հայերենի կետադրության համակարգը. տրոհության, բացահայտության և առոգանության նշաններ

15. Գնահատման չափանիշները.

- Տեսական գիտելիքները ստուգվում են գործնական պարապմունքների ժամանակ՝ բանավոր հարցման, ինքնուրույն աշխատանքի, գրավոր աշխատանքների միջոցով և ընթացիկ քննության ժամանակ :
- Գործնական աշխատանքները՝ չորս հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:
- Ինքնուրույն աշխատանքը՝ երկու հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝

011301.00.6 ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

011301.01.6 «ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԵԹՈԴԻԿԱ»

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ԲԱԿԱԼԱՎՐ

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Առկա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՀԼԳ/բ-047, ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ (ՀՆՉՑՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ)			
Դասընթացին հասկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին կուրս, 2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	56	Դասախոսություն	24
			Գործնական աշխատանք	32
	Ինքնուրույն	64		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	Ընթացիկ քննություն			
Դասընթացի նպատակը	<ul style="list-style-type: none"> ▪ հնչյունաբանական հիմնարար գիտելիքների մատուցում ուսանողներին: ▪ Դասընթացի շրջանակներում հմտությունների և կարողությունների ձևավորում ուսանողների մոտ: ▪ Լեզվի հնչյունական կազմի, լեզվական ավելի մեծ միավորների՝ վանկի, հնչաբառի, շարույթի, հնչանախադասության, շեշտի, հնչերանգի վերաբերյալ գիտելիքների ձեռքբերում ուսանողների կողմից: ▪ Վերլուծելու կարողությունների ձևավորում տարբեր իրավիճակներում: ▪ Ապագա ուսուցչին և՛ տեսական, և՛ գործնական-կիրառական կարողությունների և հմտություններով զինում: 			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Իմանա՝</p> <p>«Հնչյունաբանություն» գիտակարգի առանցքային հասկացությունները և դրանց բովանդակությունը, դերը հայերենի կառուցվածքային տարբեր մակարդակների միավորների համակարգում, հայոց լեզվի տեսության տարբեր բաժինների հիմնադրությունները և դրանց ներքին կապերը:</p> <p>Կարողանա՝</p> <p>Կատարել հնչյունաբանական վերլուծություն, բնագրերի հիման վրա ճիշտ տարբերակել հնչյունափոխության բոլոր տեսակները, ուղղագրության և ուղղախոսության վերաբերյալ գիտելիքները և ունակությունները կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ:</p> <p>Տիրապետի՝</p> <p>«Հնչյունաբանություն» դասընթացի ուսուցման կազմակերպման ժամանակակից մեթոդներին, քննադատական և ինքնաքննադատական վերլուծության առանձնահատկություններին, գիտելիքները գործնականում կիրառելու, խնդիրներ առաջ քաշելու և դրանք լուծելու հմտություններին:</p>			
Դասընթացի	1. Ժամանակակից հայոց լեզուն ազգային և պետական լեզու: Հայոց լեզվի զարգացման փուլերը:			

<p>բովանդակությունը</p>	<ol style="list-style-type: none"> 2. Արևելահայերենի կազմավորման համառոտ ակնարկ: Ժամանակակից հայերենի տիպաբանական բնութագրը: 3. Հնչյունաբանության առարկան 4. Արտասանվածքի վերլուծություն: Հնչյուն և հնչույթ: Հայերենի հնչյունական համակարգը: 5. Վանկ, վանկի կազմությունը: Տողադարձ, բառային շեշտ, անշեշտ և հարաշեշտ բառեր: 6. Հնչյունափոխություն, տեսակները: Շեշտից կախված հնչյունափոխություն: 7. Երկհնչյունների հնչյունափոխությունը: 8. Պատմական հնչյունափոխություն: 9. Փոխազդեցական հնչյունափոխություն: Ամփոփում, համաբանություն, ժողովրդական ստուգաբանություն: 10. Ուղղագրություն: Գրաբանություն և ուղղագրություն: Հայոց գիրը, թվային արժեքը: 11. Հայերենի հին ու նոր ուղղագրությունները: Ուղղագրական բարեփոխումներ (1922, 1944): 12. Ուղղախոսություն:
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Տեսական գիտելիքները ստուգվում են գործնական պարապմունքների ժամանակ՝ բանավոր հարցման, ինքնուրույն աշխատանքի, գրավոր աշխատանքների միջոցով և ընթացիկ քննության ժամանակ: ▪ Գործնական աշխատանքները՝ չորս հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ: ▪ Ինքնուրույն աշխատանքը՝ երկու հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <p>Վ. Առաքելյան, Ա. Խաչատրյան, Ս. Էլոյան, Ժամանակակից հայոց լեզու Ս. Գյուլբուդաղյան, Հայերենի ուղղագրության պատմություն Թ. Ղարաբյուրյան, Ժամանակակից հայերենի ուղղախոսությունը Գ. Ջահուկյան, Է. Աղայան, Վ. Առաքելյան, Վ. Քոսյան, Հայոց լեզու, Ա պրակ</p> <p>Լրացուցիչ</p> <p>Աբեղյան Մ., Հայոց լեզվի տեսություն, Ջ հատոր Աբեղյան Մ., Հայոց լեզվի տեսություն, Ջ հատոր Ջահուկյան Գ., Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքները Գյուրջինյան Դ., Հեքեքյան Ն., Հայոց լեզու, Գործնական աշխատանքների ձեռնարկ բուհերի ուսանողների համար: Մեսրոպյան Ա., Ժամանակ. հայոց լեզվի գործնական պարապմունքների ձեռնարկ:</p>